

Aguna – Maharashdam, R' Herschel of Krakow
May 17, 1998

1) Need for yiras shamayim

**אֲרַם לְסַעֲדֵי עַלְוֹ אֵךְ מִתְחַמֵּת סְכֻרָּת וְלִאֲמַרְתָּ
הַקְּיֹס וְכַתֵּב שְׁסֻכְרֵי תְלוּי בְּאֲזַמְרֵי לְפִי רִאֵץ ת'ח
וִירָאֵי שְׁמִיִּם וְכוּ' וְכֹכ רִכִּיִּם מְשַׁלֵּם כֵּן רִכִּי קְלוֹמִיִּם
וְכוּ' וְנִדְוֵלָה מִזֶּה כַּתֵּב הַרְאֵ' כְּאֲחָסֵם תִּשְׁכַּסֵּם וְאֵף
אִי רִפְיִיִּם כִּיד ר' אֲיַעֲזֵר הַלְוִי הַדִּי כַּתֵּב רִכִּי יוֹא
אֲכִיִּו כַּתֵּב' רִכִּיִּם פְּלוֹנְתָא אֲלִינֵן כַּתֵּב סִמְקֵל וְכוּ'
סְכָלָה הַעֲוֹלָם שׁוֹאֵף הַאֲשֵׁה מִוִּתְרָת יַעֲ' וְתִשׁ' זֶ**

חיים ושלום חלק ב' אבן העזר סימן א
שְׁכָה • וְתַנַּח הַקְּיֹסָה • אֲמַנְסֵם עֲנַמְסֵה נַעֲשֵׂי מִרְאִוֵת
זְרַקָא דְרַא' • מִיָּה כְּלַעֲנָה חֲרַא' • ע"כ הַרְרִי כִי
שָׁכַן רִאִוֵי לְהִוִּית חֲזוּר • לְהִוִּית נוֹשֵׁף וְנִתָּן כִּי הַנֶּסֶה
אֲלֵהִים עֲזָר • כִּי כַּעֲשׂ לְכִי שְׁלֵא אֲכַסֵּל כְּרַכֵּר הַלְכָה
עַד מִקְּוֹס שִׁדְרֵי מַנְעֵק לַעֲלוֹת אֲרוֹכָה • וּמוֹקֵיִם
אֲחַכּוֹנֵן הַנֶּסֶה כַּתֵּב הַרְאֵ' ז'ל כַּתֵּב' כִּלֵּל כ"א סִימֵן
כ' וְז'ל וְכֵן רִאִוֵי לְכָל מוֹרָה לְחֹזֵר עַל כָּל הַכְּרִיִּים
לְהַתִּיר יַעֲ' וְדִכְרִיִּו תִּוִּים וְקִוִּיִּים גַּם כַּמְרַכִּי כִיכְמוֹת
פ' כַּתֵּב סִי' ז'ל כַּתֵּב לְמַר וְז'ל וְכֵן חָלוּ רִכּוֹתֵינוּ ע"ס
עַל חַכְמֵי הַדּוֹר וִירָאֵי שְׁמִיִּם שִׁכּוֹנוּ וִיִּסְכְּלוּ עַל עֵינֵן
הַמְאֹרֵעַ כְּדִרִּים יַעֲ' כְּאֲמַת וְכַתְּמִים • הַכֵּן יוֹאֵה כְּדִין

2) Need for yishuv hada'as

שו"ת מהרשד"ם חלק יורה דעה הלכות שחיטה ובדיקה

עיקר בדיקת הסכין שיוליך בשר האצבע על חודה של סכין ומשני צדדיו ביישוב הדעת ובכונת הלב ובכן יעשה אח"כ בצפורן לבד

שו"ת מהרשד"ם חלק יורה דעה הלכות שחיטה ובדיקה

הדין היה להראות השוחט הסכין קודם שחיטה לחכם קודם שיבדקנו ובדורות האחרונים נתבטל מפני שהצבור מנו אנשים ולהם מחלו חכמים כבודם ומכאן נתפשט לכל אדם ומ"מ אשרי הירא וחרד את דבר ה' בבדיקת הסכין

שו"ת מהרשד"ם חלק אבן העזר סימן נד

שאלה להיות כי ה"ר שלמה נ' בנבגסת נ"ע שלח לאחיו כ"ר משה וידאל לגבות החובות במחוז בלאחיאיה ובתוך החובות היה לו גוי אחד מכפר הנז' יותר מ' אלפים לבנים ואחיו ה"ר שלמה הנז' היה ממתין לו שיבא והמתין לו חדש ימים ולא בא ונתעצב על אחיו ר' משה וידאל הנז' והלך לבקשו עד דרדוב הכפר הנז' ומצא לאותו הגוי שהיה חייב לו ה' אלפים הנז' ושאל לו בעד אחיו וא"ל הגוי הנז' כבר פרעתי לאחייך והלך לו ותפס ה"ר שלמה הנז' להגוי הנז' והוליו לפני המלך של בלאחיאיה וא"ל אתה אמרת שבא משה וידאל הנז' בביתך ופרעת לו והלך לו א"כ היכן הוא שלא מצאתיו וגזר המלך על הגוי שכיון שהודה שנתאכסן בביתו ה"ר משה וידאל הנז' שיבקשו וקרוב לחדש ימים חזר הגוי ואמר למלך שחלם שהיה ה"ר משה וידאל הנז' מושלך תוך בור של מים בבוקרישטי ואז נמצאו שם ג' יהודים ר' שמואל אשטריליג' ור' אברהם שאלינאש ור' חביב אמאטו וכששמעו הדבר הלכו שם היהודים הנז' תיכף לבור שהיה ה"ר משה וידאל הנז' מושלך שם וראו סימן דריכת העגלה מבית הגוי של כפר דרדוב הנז' עד הבור שהיה ה"ר משה וידאל הנז' מושל' שם ובמותב תלת' כו' כד אתא קדמנא ר' שמואל אישטרלי' הנז' ועמד והעיד בת"ע בואם לא יגיד וקבל עליו כל חומרות/ חומרות/ שבעולם ואמר אמת הוא שנמצאתי אני בבוקרישטי בשעה שהוציאו לר' משה וידאל מן הבור של מים תוך שק א' שרוי במים והוציאוהו לחוץ בפני וראיתו בעיני יפה ומיד כשראיתי פרצו' פניו מיד הכרתיו היטב על ידי סימנים מובהקים וידועים שהיו לו בפניו מחמת הוירגואילש שהיו לו מזמן נערותו גומות גומות בפניו כמו שהיו לו בחיים חיותו גם הכרתו בזקנו ובחוטמו בעיניו ובשפתיו ובכל אבריו שהיו לו בשלימו' ידעתיו והכרתיו יפה בלא שום ספק כלל וראיתי מאחורי אזנו שהיה מכה א' לצד ימין ואחת לצד שמאל על הלחי שמגעת עד פיו ולא היה נחבל בפנים כלל ובתוך השק ראיתי מעט זבל. ובמותב תלתא כו' כד אתא קדמנא רבי אברהם שאלינאש הנז' ועמד והעיד ככל אשר העיד רבי שמואל אשטריליגה הנז' אות באות תיבה בתיבה גם במותב כו' כד אתא קדמנא ר' חביב אמטו הנז' ועמד והעיד ככל אשר העידו ה"ר שמואל וה"ר אברהם אות באות תיבה בתיבה. ולהיות אמת כל הכתוב לעיל עבר בפנינו חתמנו שמותינו פה היום יום ו' ז' ימים לחדש תשרי משנת הש"ך ליצירה פה ניקפולי והכל שריר וקים:

תשובה נר' בעיני שאשה זו מותרת להנשא אבל קודם לכן צריך לברר הצדדים אשר היה אפשר לפקפק עליהם להטות לחומרא וה' יודע כי קשה עלי מאוד הענין כי אין ספק שכל ענין הנוגע לערוה צריך הרבה יישוב הדעת ולב פנוי לדקדק בכל הצדדים מה שאין כן דעתי עתה כי הוא תחלת החורף שהוא עיקר הלימוד מלבד טרדות הזמן אלא שעל כ"פ לא יכולתי להשיב פני שואלי ריקם ובפרט כי מצוה רבה היא לפקח על עיגונא דאיתתא דחשו חכמים ז"ל עלה טובא והרמב"ם כתב בתשו' זז"ל וכל המחמיר ודורש וחוקר בדברים אלו לא יפה הוא עושה ואין דעת חכמים נוחה הימנו שעיקר תקנת' בעיגונא הקלו משום עיגונא דאיתתא והרא"ש כתב ג"כ בתשו' זז"ל הרי אתה רואה שכמה קולות הקלו חכמים משום תקנת עגונות כו' עד וכן ראוי לכל מורה לחזר על

כל צדדים להתיר ואין בזה ספק כי יש בזה מצוה גדולה לבקש התר כפי האפש' ע"פ התורה כדי שלא תתעגן האשה ע"כ נערת י חצני לכתוב דעתי בקוצר בכל האיפשר...

3) Reluctance to pasken on Aguna issues

שו"ת חוות יאיר סימן עא

שאלה דוד בר אשר ז"ל גינצבורג נסע דרך אניה בלב ים עם אביו אנשיל מאמשטרדם לפורטיגאל ונאבד זכרונם לגמרי כעשר שנים ונשארו נשיהם עגונות ואחר עשר שנים בא לפני ב"ד דאמשטרדם שטר מקוים וניכר שם **ועד אחד מעידי שטר דוד בר אשר ז"ל גינצבורג הכ"מ** אם זה מספיק להתיר העגונה אשת אנשיל וכבר רבו המתירין כדעת הרמב"ם שפסק שאם כתב ישראל הוא משיאין אשתו גם ק"ל דשיחיה לאורך ימים טובים הוי סימן כמ"ש הרשב"א גבי ב' שטרות של יוסף בן שמעון ובשו"ת ראב"ח מדמה לה לסידור גט. ובקשנו לעשות למכ"ת סניף לאריות להסכים ג"כ לשריות דעגונה: ע"ד בקשתכם להיות מסכים למתירין עגונה ע"פ מ"ש בשטר לשון ז"ל **מימי לא נטפלתי להתיר עגונה אפילו לסניף** כי אפי' למטיה לי שיבא מכשורא לא בעינא כ"ש הדבר הגדול והנורא הזה שלא בלבד שאיני מסכים רק אני מערער על המתיר אם אמת הוא שעלה כזאת על לב אדם מה שלא אאמין כי לא התיר הרמב"ם רק בשנכתב בשטר בפירוש איש פלוני מת איש פלוני נהרג והוא ירושלמי זכרוהו הרי"ף והרא"ש והטור א"ה סי' י"ז...

מגילת ספר עמוד 6

וצרות צרורות על שכמם, כמעט שכנה דומה נפשם בחרב היונה. וכה אירע לאבי זקני הרב כטהו"ר יעקב ז"ל שהיה אז בחור בשנים, ובהחפזם לנוס ולהמלט על נפשם מפני חרב היונה, נפרד האיש השלם הלו מאחיו ומאשתו הילדה, שנשארה אצל אביה שברח עם בנו ואשתו לארץ אחרת שלא יטבעו בכור צרה, ופגעו בו באא"ז מוה"ר יעקב ז"ל הפוחזים, אשר הרבו חללים, עקרו כמה קהלות ישראל, לא השאירו פרסה, שפכו דם צדיקים נקיים נאמנים לאלהים לאלפים ורבבות, אשר היו כצאן למבח בידי הצרים, וכאשר פגעו באיש צדיק הלזה, וגזר עליו השבאי שיכרע לחרב להתיו ראשו ב, וכן עשה, פשט צוארו לחרב חדה לשחיטה, ולמסור נפשו להריגה על קדושת השי"ת, ובעודנו על ברכיו לקבל המיתה במכת חרב, וכמעט פרחה נשמתו, הנה זה מלאך ה' נוגע בו, כי נתן ה' רחמים בלב הצר הצורך וחמל על רכות שניו, ותחת שהיה רוצה להוליך החרב על צואר הנ"ל בצר החד, נכמרו רחמיו ועשה לו רחיפה בצד בקרנא של כלי חפצו בדרך בזיון, ואמר לו: קום לך בלב בחור ולך לנפשך! ויצילהו ה' מחרב רשע באופן נפלא מאד, ויהי לנס ולפלא גדול, ויתחבא אח"כ בין ההרונים, ולא נכר להעוברים דרך שמה אם הוא חי, היה לחורב ביום, מוטל בין המתים הנהרנים על קדוש השם, ובין בצעי המים מתכסה בשק, ולקרח כלילה, היה נודר לבקש איזה מחיה וללקט עשבים מפרי מר הגדל בעשבים כאנם, ולהחיות את נפשו.

כמצב הלו נשאר כשמונה ימים, עד הם כל הצמא לדם לעבור, אז ברח על נפשו וימלט מיד הפוחזים; והנה בהיותו בין ההרונים הקדושים, היו שם איזה אנשים מבני עמנו מתחבאים גם הם, ועמדו מרחוק וראו כל מעשי של אבי זקני, איך שחה לעפר נפשו תחת יד הצורך ברצותו לפגוע בו, כסבורים שכבר הותו ראשו בכרעו למבח, וכראותם חרב הצר מונחת על צוארו, חשבו כי לא יחיה אחרי נפלו

בדחיפה על הארץ באחורי החרב, שלא היה מכת מות כלל, אך האנשים ההמה העומדים בית המרחק ורואים בבהלה ואימת מות נפלה עליהם, דימו שהורם ראשו מעליו והושלך לארץ, בענין שאמרו חז"ל (בגמרא^א), רחזו דמחי ליה בגירא או ברומחא וסברו ודאי מת, וא"ת עד אחד במלחמה אינו נאמן, אבל כאן שנים הם ואמרי ג"כ בדדמי, לפיכך כשהגיעו אלה האנשים לעיר מריבש למקום הגאון בעל ש"א, אחר שנמלטו מיד האויבים בחמלת ה' עליהם ובאו למדינת מעררין למקום שוקט ובוטח, ויפקד מקום אבי זקני מוה"ר יעקב ז"ל, והקרו אחריו אצל פליטי חרב הנ"ל, אם ראו אותו חי או מת, ויענו האנשים הנמלטים ההם, הכשרים והולכים לתמם, ויאמרו יעקב מת, כי ראינו בעינינו שכרע להריגה והותו ראשו, העידו על מה שלא ראו לנכון, ועל פי דבריהם התיר הגאון הגדול בדרור המפורסם כמוה"ר העשיל זצ"ל את אשתו נחמה להנשא, ע"פ שאלת חכם והוראה להתיר, כי היה דבר פשוט מאד, ברור כתורה על פי שנים עדים יקום דבר, אף כי בעגונה שהקילו חז"ל אצלה; אך אשתו כי היתה ילדה היפה בנשים, לא רצתה לקבל תנחומין על החי בעל נעוריה; הצדקת עמדה במהרתה להוציא ממנה שלשלת גדולה, דור ישרים יבורך ממע להתפאר, כי אחר חצי שנה בא ההרוג ברגליו, ויהי לאות ולמופת בישראל. מן אז והלאה לא רצה הגאון הנ"ל להתיר שום עגונה ברור ההוא ובצוק העתים, שהיו שם עגונות רבות מבעליהן הנאבדים ברעש ההוא משוד הפוחזים, ונתירא ממכשול, על כן קבל עליו שלא להודקק לשום התרת אשה, מאחר שהמכשלה הזאת תחת ידו, שהתיר אשת איש גמורה, ואמר שבעת רעה כמוה אין לסמוך כלל אפילו על שני עדים גמורים, ונתקיים בו לא יאונה לצדיק כל און.